

Jenni Kallio

**KOULUKIUSATTUJEN RYHMÄYTYMINEN
RIPPIKOULUSSA**

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminta ja nuorisotyö

Huhtikuu 2011

TIIVISTELMÄ

Yksikkö Humanistinen ja kasvatustusala, Ylivieskan yksikkö	Aika Huhtikuu 2011	Tekijä/tekijät Jenni Kallio
Koulutusohjelma Kansalaistoiminta ja nuorisotyö		
Työn nimi Koulukiusattujen ryhmäytyminen rippikoulussa		
Työn ohjaaja KT Reetta Leppälä	Sivumäärä 35+5	
<p>Tutkimukseni tavoitteena oli kartoittaa koulukiusattujen nuorten kokemuksia rippikoulusta. Halusin selvittää, millaisia tavoitteita he laativat rippikoulun alussa, ja miten nämä tavoitteet nuorten mielestä toteutuivat rippikoulun aikana. Tavoitteenani oli myös saada selville, miten seurakunnan työntekijä voi puuttua havaitsemaansa kiusaamiseen rippikoulussa, ja onko työntekijöillä ylipäätään ennakkotietoja nuorten koulukiusaamisesta. Toteutin tutkimuksen haastattelun ja avoimien kyselylomakkeiden avulla. Tutkimukseen osallistuivat alaikäiset nuoret, jotka saivat huoltajiltaan suostumuksen osallistua kyselyyn tai haastatteluun sekä seurakunnassa työskentelevä erityisnuorisotyönohjaaja. Tarkoituksena oli selvittää kiusattujen nuorten kokemuksia rippikoulusta, ja seurakunnan työntekijöiden mahdollisuuksia puuttua kiusaamiseen.</p> <p>Tutkimuksessa tuli esille, että koulukiusatut nuoret kokivat ryhmäytyneensä hyvin. He eivät juuri nimenneet tavoitteita rippikoululle, mutta olivat kokemaansa tyytyväisiä. Nuoret saivat lisää itsevarmuutta rippikoulusta ja kokivat olevansa valmiimpia puhumaan aikuisille kokemastaan kiusaamisesta tarvittaessa.</p>		
Asiasana Koulukiusaaminen, minäkuva, rippikoulu, ryhmä, ryhmäytyminen.		

ABSTRACT

<p>CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES Humanities and Education, Ylivieska</p>	<p>Date April 2011</p>	<p>Author Jenni Kallio</p>
<p>Degree programme Civic Activity and Youth Work</p>		
<p>Name of thesis Bully at school Grouping in confirmation</p>		
<p>Instructor Ed.D Reetta Leppälä</p>		<p>Pages 35+5</p>
<p>The aim of this study was to find out how young people who were bullied at school experienced confirmation school. The aim was to find out what kinds of goals they set at the beginning of confirmation school and whether they felt that these objectives were achieved during the confirmation class. The goal of the study was to find out how church workers can intervene in bullying that they notice at confirmation school and whether the workers have information beforehand on the school bullying of young people. The study was conducted through open interviews and questionnaires. The study involved underage young people, who had their parents' permission to participate in the questionnaire or interview, as well as a church youth worker working in the special youth work.</p> <p>The study revealed that adolescents that were bullied at school felt that they had integrated into the group well and just like the other young people. They found it difficult to name any particular goals. However, they were happy with what they had experienced. Young people felt that after the confirmation school they were more self-confident and that they were more willing to talk about their experiences of bullying to adults, if necessary.</p>		
<p>Key words Bullying, self-image, confirmation, group, group development</p>		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KOULUKIUSAAMINEN JA SEN MUODOT	3
2.1 Kiusaamisen monet kasvot	4
2.2 Roolit kiusaamistilanteessa	6
3 KIUSATUN MINÄKUVA JA ITSETUNTO	8
4 APUA KIUSAAMISEEN	10
4.1 Koulun toimenpiteet	10
4.2 Luokka kiusaamisen vastustajana	11
4.3 Kodin keinot puuttua kiusaamiseen	13
4.4 Kiusaajan auttaminen	14
5 RYHMÄÄ LUOMASSA	17
6 MENETELMÄT	19
6.1 Tutkimusmenetelmät	19
6.2 Tutkimusongelmat.....	21
7 TULOKSET	22
7.1 Tutkimustulokset.....	22
7.2 Johtopäätökset	29
8 POHDINTA	31
LÄHTEET	
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Koulukiusaaminen on nykypäivänä valitettavan yleinen ongelma, joka voi alkaa jo peruskoulusta ja jatkua aina työpaikalle saakka. Kiusaamista voi esiintyä eri muodoissa, esimerkiksi fyysisenä, henkisenä tai monien muotojen yhdistelmänä. Se on vakava ja puuttumista vaativa asia, jonka uhriksi ei kukaan joudu oikeutetusti.

Itse kiinnostuin aiheesta, koska se koskettaa minuakin henkilökohtaisesti. Olen kokenut ja nähnyt kiusaamisen muotoja ja eri rooleja, joiden myötä halu puuttua ja puolustaa kisattuja on kasvanut koko ajan. Rippikouluikäiset nuoret ovat herkässä vaiheessa itsenäistymisen kynnyksellä murrosiän myllertäessä, joten kiusaaminen voi heijastua heissä aivan erityisellä tavalla.

Opinnäytetyöni teoriaosassa käsittelen koulukiusaamista ilmiönä, esittelen eri muotoja, joissa kiusaamista voi esiintyä sekä kiusaamistilanteissa esiin tulevia rooleja, jotka ryhmä ja sen jäsenet omaksuu tietoisesti tai tiedostamattaan. Kiinnostavaa oli etsiä tietoja koulukiusaamisen vaikutuksista kiusatun itsetuntoon ja minäkuvaa. Näitä teemoja käsittelen luvussa 3.

Teoriaosa käsittelee vielä tapoja, joilla koulukiusaamiseen voidaan puuttua kotona ja koulussa. Esittelen erikseen koulun, luokan ja kodin toimintatapoja, joilla kiusaamiseen voidaan puuttua ja sitä voidaan lähteä selvittämään. Saman kappaleen lopussa käsittelen vielä tapoja, joilla voidaan tukea ja auttaa kiusaajaa. Liian usein ajatellaan, että kiusattu on ainut, joka voi kärsiä huonosta itsetunnosta, mutta hyvin usein myös kiusaajalla on erilaisia ongelmia, jotka vaativat puuttumista. Kun kiusaaja saa osakseen rakentavaa huomiota, hän ei monestikaan koe enää tarvetta hakea sitä kiusaamisen kautta.

Teoriaosan viimeinen kappale käsittelee lyhyesti rippikoulua, jonka jälkeen määrittelen ryhmäytymistä ja ryhmän luomista, johon työntekijöillä ja isosilla on suuri merkitys. Kappaleessa esittelen myös aineistossa ilmenneitä tavoitteita rippikoulun alkaessa sekä siihen kohdistuvia odotuksia ja mahdollisia ennakkoluuloja.

Menetelmäosiota varten suoritin haastattelun ja sähköpostikyselyitä, joilla keräsin tietoja ja kokemuksia aiheeseen liittyen. Kysyin tutkimukseen osallistuvilta kokemuksista koulukiusaamisesta, rippikoulusta, ryhmäytymisestä sekä tunnelmista rippikoulun loppuvaiheessa. Nuoret, jotka osallistuivat tutkimukseen, olivat rippikouluikäisiä tai hieman vanhempia. He olivat itse kokeneet koulukiusaamista ja olivat omassa rippikouluryhmässäni, jossa toimin nuorisotyönohjaajana. Nuorten kokemusten lisäksi kysyin myös seurakunnan nuorisotyönohjaajalta työn tuomia kokemuksia kiusaamisesta rippikoulussa sekä koulukiusattujen nuorten laatimista tavoitteista ja niiden toteutumisesta. Työntekijä sai myös kertoa, millä tavoin hän koki, että koulukiusatut nuoret olivat ryhmäytyneet rippikouluun ja miten työntekijät voivat yhdessä isosten kanssa vaikuttaa ryhmän me-hengen luomiseen.

Lopuksi pohdinta-luvussa kertaan tutkimusongelmat ja tuon esiin pohdintojani ongelmiin liittyen keräämäni aineiston pohjalta. Aiemmin johtopäätöksissä arvioin saamiani tuloksia ja pohdinnassa luon katsauksen koko tutkimukseen sekä sen työstämiseen liittyviin seikkoihin.

2 KOULUKIUSAAMINEN JA SEN MUODOT

Kiusaaminen määritellään usein pitkäaikaiseksi ja toistuvaksi henkiseksi, ruumiilliseksi tai sosiaalisesti väkivallaksi, joka kohdistuu yhteen kiusattuun. Kiusaaminen on usein valtataistelua ja siihen liittyy vahvasti osapuolten epätasapaino, joka voi olla ruumiillinen, henkinen tai sosiaalinen. Määritelmään liittyy myös tarkoituksellisuus. (Hamarus 2008, 12; Mitä kiusaaminen on?, 2010.) Jatkuvuuden käsite toistuu useissa kiusaamisen määritelmässä:

Koulukiusaaminen on tapahtumasarja, jossa yksi tai useampi henkilö alistaa psyykkisesti tai fyysisesti, suoraan tai epäsuoraan, toista henkilöä toistuvasti ja jatkuvasti (Harjunkoski & Harjunkoski 1994, 19).

Kiusaamista kutsutaan vallan tai voiman väärinkäytöksi (Salmivalli 2003, 10). Siinä osapuolten roolijako on selkeä ja vahvempi osapuoli pyrkii tavoittelemaan valtaa, joka ilmenee aseman, suosion, ystävien, huomion tai vastaavan tavoitteluna (Hamarus 2008, 13). Tämän hän saavuttaa toista alistamalla, halveksimalla, tai nöyryyttämällä. Kiusaamisen määrittämiseen liittyy kiusatun kokemus kiusaamisesta. Uhri itse määrittelee kokemansa perusteella, onko häneen kohdistuva syrjintä ja alistaminen kiusaamista.

Tyypillisesti kiusaaminen on ryhmäilmiö, joka tapahtuu isommassa porukassa ja perustuu sen jäsenten välisiin sosiaalisiin suhteisiin (Salmivalli 1998, 33). Kiusaaja saa usein kannustusta ryhmän muilta jäseniltä. Osin tämä voi johtua ryhmäpaineesta, joka on hyvin vahva. Syrjäytymisen pelossa ryhmän muut jäsenet hyväksyvät kiusaamisen, vaikka eivät ehkä itse toimisi näin. (Höistad 2003, 67-68.)

2.1 Kiusaamisen monet kasvot

Kiusaaminen voidaan jakaa epäsuoraan ja suoraan kiusaamiseen. Epäsuora kiusaaminen ilmenee usein henkisenä väkivaltana esimerkiksi juoruamisena ja eristämisenä. Suora kiusaaminen voi olla joko henkistä tai fyysistä, esimerkiksi haukkumista, nimittelyä tai lyömistä. Kiusaaminen jaetaan siis edelleen myös fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kiusaamiseen. (Hamarus 2008, 45.) Fyysistä kiusaamista on fyysinen väkivalta, esimerkiksi potkiminen tai hakkaaminen. Henkissä kiusaamisessa pahaa tehdään sanoilla, eleillä ja ilmeillä, ja sosiaalinen kiusaaminen pyrkii vaikuttamaan oppilaiden vuorovaikutus- ja ystävyysuhteisiin. Epäsuoran kiusaamisen on sanottu olevan yleisempää tyttöjen keskuudessa, kun taas poikien sanotaan kiusaavan fyysisin keinoin (Salmivalli 1998, 36). Kaikki kiusaamisen muodot ovat kuitenkin yhtä haavoittavia.

Kiusaaminen alkaa testaamisella, jonka avulla kiusaaja näkee kiusatun reaktiot alkavaan kiusaamiseen ja toisaalta miten ryhmä, muut oppilaat lähtevät siihen mukaan. Tarkoituksena on löytää kiusaamisen kohde ja syy, joka saa muut yhtymään kiusaamiseen. (Hamarus 2008, 31.) Kiusatun nolaaminen ja hauskat tilanteet toisen kustannuksella tuottavat hauskuutta ja yhdistävät kiusaajia keskenään, tiivistää heidän ryhmäänsä ja mitätöi kiusaamisen vakavuuden.

Eristäminen ilmenee monella tavalla ja on tehokas ja yleinen kiusaamisen muoto. Erilaiset rituaalit yhtenäistävät niihin osallistuvia, mutta eristävät niiden ulkopuolelle jääviä yhteisöstä. Niin eristäminen kuin vaijentaaminenkin liittyvät vallankäyttöön. Kun oppilaan vastaus saa muun luokan nauramaan, se vaijenta tehokkaasti. (Hamarus 2008, 32,47; Harjunkoski & Harjunkoski.1994, 61.) Eristämiseen kuuluu usein inho ja se voi ylettyä myös kiusatun omaisuuteen tai pakenemisena kiusatun

luota, fyysisenä eristämisenä (Hamarus 2008, 50). Tämä leviää yhteisössä helposti ja johtaa pian yksilön karttamiseen ja eristämiseen muista oppilaista.

Äkillinen fyysinen päällekyäminen voi käynnistyä ilman mitään varsinaista syytä. Se tapahtuu rajuna fyysisenä päällekyämisenä, hakkaamisena, lyömisenä tai vastaavana fyysisesti vahingoittavana toimintana. Poikkeavaa tässä on kiusaamisen määrittelyyn nähden se, että fyysisen päällekyämisen ei tarvitse olla toistuvaa luokitellakseen kiusaamisena. Tämä on perusteltua sillä, että kyseinen yllättävä väkivaltainen tapaus voi olla joko kiusaamisen alkutilanne tai pitkään jatkuneen prosessikiusaamisen lopputilanne. (Hamarus 2008, 53.) Tällainen väkivaltainen hyökkääminen voi olla tapa ylläpitää omaa sosiaalista asemaa yhteisössä.

Tekniikan kehittymisen myötä kiusaaminen on löytänyt myös sähköisen muotonsa. Sähköinen kiusaaminen voidaan jakaa kännykkäkiusaamiseen ja nettikiusaamiseen (Hamarus 2008, 71). Kännykkäkiusaaminen ilmenee pilasoittona, loukkaavina puheluina tai tekstiviesteinä, uhkailuna, kiristämisenä sekä salaviesteinä, joissa ei mainita lähettäjän tietoja. Nettikiusaamisessa voidaan julkaista ja lähetellä salaa tai vastentahtoisesti otettuja valokuvia ja videoklippejä. Netissä kiusataan lähettämällä sähköpostiviestejä, keskustelupalstoilla ja galleriasivustoilla. Viestit voivat olla uhkaavia tai pilkkaavia, henkilötietoja levitetään tai esiinnyttään toisen nimellä tai nimimerkillä. Syrjintää ja eristämistä tapahtuu myös netissä. (Hamarus 2008, 72.) Nettikiusaaminen voi laajentua koskemaan myös kiusatun perhettä ja läheisiä, jolloin syrjityksi voivat tulla myös kiusatun perheenjäsenet ja ystävät.

2.2 Roolit kiusaamistilanteessa

Mediassa kerrotaan surullisen usein, miten koulun pihalla tapahtunutta kiusaamistilannetta on moni seurannut vierestä. Kukaan ei uskalla puuttua tapaukseen, eikä aikuisia hälytetä paikalle. (Oravainen 2010; Salmivalli 1998, 46.) Kiusaaminen koskee siis koko luokkayhteisöä, eikä ole vain kiusaajan ja kiusatun välinen tapahtuma. Vaikka kiusaamiseen eivät osallistuisikaan muut, monet ovat kuitenkin tietoisia kiusaamisesta.

Kun tarkastellaan, mitä muut tekevät silloin, kun jotakuta oppilasta kiusataan, voidaan määritellä erilaisia rooleja kiusaamistilanteessa (Salmivalli 1998, 47). Selkeästi tunnistettavia rooleja ovat ainakin uhrin ja kiusaajan roolit, kiusaajan auttajat, kiusaajan vahvistajat, uhrin puolustajat sekä ulkopuoliset eli hiljaiset hyväksyjät. Uhrina oleva joutuu jatkuvien ja toistuvien negatiivisten tekojen kohteeksi suoraan tai epäsuoraan. Kiusaaja tai kiusaajat ovat kiusaamisen aloittajia, jotka saattavat yllyttää tai pakottaa muita yhtymään tekoihin. Kiusaajan auttaja on kiusaamisessa mukana seuraten kiusaajaa, mutta ei niinkään aloita sitä. Kiusaajan vahvistaja kannustaa kiusaajaa seuraamalla, nauramalla ja näyttämällä, että kiusaamisesta aiheutuu hupia. Puolustaja on uhrin puolella ja puolustaa tätä yrittämällä puuttua kiusaamiseen tai tukemalla kiusattua muutoin. Hiljaiset hyväksyjät eivät ole kummankaan osapuolen puolella, eivätkä juuri puutu kiusaamistilanteisiin. He eivät kuitenkaan yritä estää sitä. (Salmivalli 1998, 52; Mitä kiusaaminen on? 2010.)

Uhrina voidaan kuvata usein turvattomaksi, ahdistuneeksi ja pelokkaaksi. Hän on usein varovainen, vetäytyvä ja herkkä sekä hiljainen oppilas. Oppilas koetaan jollain tavoin massasta poikkeavaksi ja henkisesti tai fyysisesti heikommaksi, joka ei uskalla tai kykene puolustamaan itseään tai "antamaan samalla mitalla takaisin". Pitkään jatkunut kiusaaminen vahingoittaa kiusaajan itsetuntoa ja hänelle saattaa

muodostua kielteinen kuva itsestään. (Harjunkoski & Harjunkoski 1994, 27-28; Olweus 1992, 33.)

Kiusaajia yhdistää aggressiivinen käyttäytyminen sosiaalisessa yhteisössä. Aggressio voi kohdistua koulussa ja kotona lähes keneen tahansa. Kiusaaja kokee tarvetta vallankäyttöön ja muiden alistamiseen. Hän toimii harvoin yksin, vaan on ryhmän jäsen. Usein kiusaaja liittää minäkuvaansa aggressiivisuuden ja suhtautuu siihen myönteisemmin kuin lapset tai nuoret keskimäärin. (Harjunkoski & Harjunkoski 1994, 35-36; Olweus 1992, 35.) Kiusaaja voi kuitenkin myös kärsiä huonosta itseluottamuksesta, joka naamioidaan itsevarmuudeksi (Höistad 2003, 108).

3 KIUSATUN MINÄKUVA JA ITSETUNTO

Käsitteitä *minäkuva* ja *itsetunto* pidetään usein synonyymeinä ja niistä puhutaan rinnakkain. Minäkäsityksellä tarkoitetaan kuitenkin yksilön uskomuksia ominaisuuksistaan ja omista piirteistään. Minäkuvalla vastataan kysymyksiin ”Kuka minä olen?” ja ”Millainen minä olen?”. Itsetunto taas viittaa yksilön arviointiin omasta arvostaan ja siihen, kuinka hyvin hän hyväksyy itsensä sellaisena kuin on, kuinka tyytyväinen hän on itseensä. Sillä voidaan vastata kysymykseen ”Miten minä suhtaudun siihen, millainen olen?”. (Salmivalli 1998, 118.)

Kiusaamisella on kiistämättä monenlaisia vaikutuksia kiusattuun. Välittömiksi vaikutuksiksi voidaan nimetä muun muassa koulupelko ja erilaiset psykosomaattiset oireet, kuten vatsakipu ja päänsärky. (Salmivalli 1998, 113; Mitä kiusaaminen on? 2010; Salmivalli 2003, 20.) Uhrien on todettu olevan ahdistuneita ja kärsivän huonosta itsetunnosta useammin kuin luokkatoverit. On kuitenkin vaikeaa tutkia, onko ahdistuneisuus ja huono itsetunto seurausta kiusaamisesta, vai joutuvatko huonosta itsetunnosta kärsivät helpommin kiusaamisen kohteiksi. Tutkimuksissa on todettu, että mikäli kiusatulla on edes joitakin myönteisiä kaverisuhteita kiusaamisen aikana ja siitä huolimatta, saattaa se suojata kiusaamisen pitkäaikaisseuraamuksilta (Salmivalli 1998, 116; Mitä kiusaaminen on? 2010; Salmivalli 2003, 22).

Minäkäsityksen on huomattu vaihtelevan kiusattujen joukossa. Osalla minäkuva oli heikko heidän oman arvionsa mukaan kaikilla osa-alueilla (älyllinen, sosiaalinen, emotionaalinen, fyysinen, hyvä käytös ja perheminäkuva). Toisaalta kiusattujen nuorten sosiaalinen minäkuva oli negatiivinen, mutta positiivinen minäkuva näkyi hyvän käytöksen ja perheminäkuvan osa-alueilla. Kotoa saatu tuki ja hyväksyntä auttavat siis joillakin säilyttämään minäkuvan positiivisena joillakin alueilla. (Salmivalli 1998, 132.)

Kiusaaminen koskettaa koko luokkayhteisön sosiaalista elämää ja pitkäaikainen kiusaaminen saattaa johtaa kokonaisvaltaiseen ihmisarvon menettämiseen ryhmässä. Kiusattu tulee voimakkaasti torjutuksi, jota myös luokassa vallitsevat normit edesauttavat. Hänestä tulee epäsuosittu vähitellen koko ryhmän silmin ja ajan kuluessa ja kiusaamisen jatkuessa käsitys kiusatusta muodostuu yhä negatiivisemmaksi ryhmässä. Kiusattu nähdään erilaisempana, vähempiarvoisena ja hänen katsotaan jopa ansaitsevasa kiusaamisensa. Tällainen leima on hyvin vaikea saada pois. Jatkossa kiusatun toiminta ja käyttäytyminen tulkitaan kielteisesti ja epäonnistumiset johtuvat hänestä itsestään. (Salmivalli 2003, 19; Holmberg-Kalenius 2008, 32.)

Pitkään jatkuneen kiusaamisen myötä kiusattu voi kehittää itselleen selviytymiskeinon, johon hän voi tarvittaessa turvautua. Hän pyrkii kovettamaan itsensä. Ajan myötä tällainen tunteiden estäminen voi vahingoittaa kykyä tuntea erilaisia tunteita. (Holmberg-Kalenius 2008, 42-43.) Jos kiusaamisen aiheuttamia tunteita ei osaa käsitellä, seurauksena voi olla mielialojen raju vaihtelu, uupumus tai masennus. Pitkäaikaisen kiusaamisen vaikutuksena kyky ilmaista tunteita voi heikentyä. (Holmberg-Kalenius 2008, 43.)

4 APUA KIUSAAMISEEN

Kaikenlaiseen kiusaamiseen olisi syytä puuttua välittömästi. Suora kiusaaminen on helpompi havaita, mutta myös epäsuora kiusaaminen on haitallista ja vaatii toimenpiteitä. Koulussa, kotona ja harrastuksissa on hyvä ottaa kiusaaminen puheeksi ja näyttää, että sitä ei hyväksytä missään muodossa. On tärkeää kuunnella molempia osapuolia, sekä kiusattua että kiusaajia, ja selvittää kiusaamisen syyt ja toimintatavat kiusaamisen lopettamiseksi. Koulun ja kodin saumaton yhteistyö saa aikaan parhaat tulokset.

4.1 Koulun toimenpiteet

Koulutason toimenpiteet koskevat usein koko oppilasjoukkoa, tällöin ei keskitytä vain kiusaajiin ja uhreihin. Toimenpiteet suunnataan sellaisiksi, että ne kehittävät koko kouluyhteisön hyvinvointia ja viihtyvyyttä sekä vähentävät kiusaamista koko koulussa. (Olweus 1992, 63.)

Koulussa tulisi huolehtia siitä, että kiusaamisesta kertomisen väyliä olisi riittävästi, joita pitkin voi tuoda esille kokemaansa ja näkemäänsä kiusaamista. Väylien tulisi olla avoimia ja kahdenlaisia: luottamusväyliä ja virallisia väyliä. Luottamusväylänä toimivat useimmiten henkilöt, jolle kiusaamisesta kerrotaan. Koulussa opettajien ja oppilaiden välinen vuorovaikutus ja luottamus toimivat ensisijaisena väylänä. Opettajan tulisi olla läsnä ja tavoitettavissa niin, että oppilas voi tulla opettajan luo ilman, että se herättää erityistä mielenkiintoa muissa oppilaissa. Opettajan lisäksi terveydenhoitaja, kuraattori, koulupsykologi tai muu kiusaamistilanteita selvittävä henkilö on myös osa luottamusväylää. (Hamarus 2008, 117-118.)

Viralliset väylät voivat olla kirjallisia tai sähköisiä. Esimerkkinä mainittakoon pöytälaulat, kirjoitelmat oppitunneilla, kyselyt tai sosiogrammit (Hamarus 2008, 118). Oleellista on, että näillä tavoin ilmenevät tapaukset otetaan vakavasti ja selvitetään. Luottamuksen säilyminen on ensiarvoista.

On oleellista, että sekä aikuiset että oppilaat tietävät, miten menetellä huomatesaan kiusaamista, miten tilanteet käsitellään sekä mitä kiusaamisesta seuraa. Työyhteisön jäsenten sääntöihin sitoutumista lisää se, jos he ovat olleet mukana niiden laatimisessa. Menettelytavat on kerrottava myös oppilaille ja ne on hyvä saattaa koulun kotisivuille vanhempienkin luettavaksi. (Hamarus 2008, 118.)

Kouluissa järjestettävissä vanhempainilloissa on hyvä olla joskus teemana kiusaaminen. Samalla voidaan kertoa koulun toimintatavoista ja tavoitteista ehkäistä ja puuttua kiusaamiseen sekä antaa vanhemmille toimintaohjeita, kuinka toimia kiusaamistilanteessa lapsensa tukemiseksi. Vanhempien on hyvä saada tietää perustietoja kiusaamisesta ja sen havaitsemisesta. On myös tärkeää tietää, miten ottaa asia puheeksi, jos oma lapsi kiusaa. Vanhempainillat tarjoavat mahdollisuuden keskusteluun ja kokemusten jakamiseen muiden vanhempien kanssa sekä kiireettömän kohtaamisen lapsen opettajan kanssa.

4.2 Luokka kiusaamisen vastustajana

Yleisten käyttäytymissääntöjen lisäksi on tärkeää laatia luokan omat, mahdollisimman konkreettiset, kiusaamista koskevat säännöt. Nämä voivat toimia vanhempien keskusteluiden lähtökohtana. Käyttäytymistä sääntöjen mukaan on selvitettävä oppilaille erilaisten esimerkkien kautta. Näiden tarkoituksena on lisätä oppilaiden empatiaa kiusaamisen uhreja kohtaan ja joidenkin kiusaamistapojen

osoittaminen, jotka auttavat oppilaita havaitsemaan erilaista kiusaamista. (Olweus 1992, 75; Nuorten netti, Kiusaaminen 2010.) Luokan säännöistä keskustelu auttaa avaamaan erilaisia rooleja kiusaamistilanteissa. Se tekee mahdolliseksi vaikuttaa kiusaamiseen liittyviin asenteisiin luokan oppilaiden keskuudessa. Useimmat luokkatoverit tietävät kiusaamisesta ja menevät siihen mukaan, mutta eivät aloita sitä. Heidänkin on ymmärrettävä, että sivusta seuraaja ja hiljainen hyväksyjäkin on vastuussa tapahtuneesta ja velvollinen kertomaan havainnoistaan aikuiselle. (Nuorten netti, Kiusaaminen 2010; Olweus 1992, 76; Salmivalli 2003, 62.)

Opettajan vilpittömällä kiitoksella on positiivinen vaikutus luokan ilmapiiriin. Kiitosta on hyvä saada oppilaan moitteettomasta käytöksestä toisiaan kohtaan sekä hyvästä työskentelystä. Oppilaan tuntiessa itsensä arvostetuksi ja pidetyksi, on hänen helpompi hyväksyä arvostelu ei-toivotusta käytöksestä ja ottaa siitä opikseen. Tämä on tehokasta myös kiusaajan kohdalla. Kiitos on ansaittu myös, kun luokka toimii yhdessä laadittujen sääntöjen mukaan ja puuttuu kiusaamiseen kertomalla siitä tai puolustamalla kiusattua. (Olweus 1992, 77.)

Tutkimusten ja kokemusten mukaan aggressiivisten oppilaiden käyttäytymisen muutokseen vaikuttamiseksi on käytettävä myös rangaistuksia. Parhaimmat tulokset saavutetaan yhdistämällä kehuja positiivisesta sääntöjen mukaisesta toiminnasta ja johdonmukaisia rangaistuksia aggressiivisesta käytöksestä. Toimivimmat rangaistukset aiheuttavat hieman epämukavuutta, mutta eivät ole vihamielisiä, fyysisiä tai ilkeitä. Tilanteesta riippuen yhteydenotto vanhempiin on suotavaa. Johdonmukaisesti sovellettavat säännöt koulussa voivat auttaa aggressiivista oppilasta ottamaan huomioon muita ja noudattamaan sääntöjä. (Olweus 1992, 78-79.)

4.3 Kodin keinot puuttua kiusaamiseen

On tärkeää, että kiusaamisesta voidaan puhua kotona avoimesti, vaikka asia ei juuri nyt olisikaan ajankohtainen. Lapsi oppii, että asioista voidaan puhua ja vanhemmat ovat kiinnostuneita lapsensa koulunkäynnistä. Samalla vanhemmat saavat tietoa koulun toimintamalleista. Lapsen kanssa on hyvä keskustella, miten hän toimisi kiusaamistilanteessa sekä rohkaista häntä puolustamaan kiusattua ja kertomaan asiasta aikuiselle. Hän oppii samalla, että kiusaaminen on aina väärin ja vaatii puuttumista. (Mitä kiusaaminen on? 2010.) Vanhempien on hyvä olla aktiivisia osallistumalla koulun järjestämiin vanhempainiltoihin, tiedotustilaisuuksiin ja yhteistyötä lisääviin kampanjoihin. Samalla luodaan suhteita muihin vanhempiin ja koulun henkilökuntaan. (Salmivalli 2003, 81; Mitä kiusaaminen on? 2010; KiVa Koulu 2009, 22.)

Mikäli kotona epäillä lapsen tulevan kisatuksi, on ensimmäinen askel ottaa yhteyttä kouluun. Opettajan on tiedettävä kiusaamisepäilyistä, jotta tilannetta voidaan alkaa selvittämään. On suuri askel, jos lapsi tulee itse kertomaan kiusaamiskokemuksistaan kotona tai koulussa, joten kokemusten jakamiseen on syytä kannustaa ja rohkaista. Tärkeintä on selvittää, kauanko kiusaamista on jatkunut, ketkä kiusaamiseen osallistuvat ja mitä kiusaamistilanteissa tapahtuu sekä ketkä kiusaamisesta jo tietävät. Kiusatun on hyvä kuulla, että kiusaamisen syyksi nimetty asia ei ole kiusaamisen todellinen syy ja että kiusaaminen ei ole kiusatun vika. Lapsen kanssa keskustelu on tärkeää ja yhdessä voidaan miettiä keinoja, miten kiusaamiseen voidaan puuttua. (Hamarus 2008, 123-124; Mitä kiusaaminen on? 2010; Olweus 1992, 92.)

Jotta kiusattu oppilas ei jää koulussaan yksin, on vanhempien syytä yrittää rohkaista häntä esimerkiksi uuden harrastuksen pariin tai etsimään koulustaan muita

kavereita. Maisemanvaihdos on hyödyllinen, sillä uudessa ympäristössä oppilasta ei enää arvioida hänelle muodostuneen negatiivisen käsityksen mukaan ja hän voi rauhassa tutustua uusiin ihmisiin, joilla on mahdollisesti samanlaisia kiinnostuksenkohteita. (Olweus 1992, 93.)

Mikäli kiusaaminen on sitkeästi läsnä toistuvista puuttumisyrityksistä huolimatta, voi luokan tai koulun vaihto olla paras ratkaisu tilanteen selvittämiseksi. Kun aggressiiviset oppilaat saadaan erotetuksi eri luokkiin tai kouluihin, tilanne usein rauhoittuu. Huomattavaa on siis se, että uhri ei olisi siirtyvä osapuoli. Mikäli ensimmäinen vaihtoehto ei kuitenkaan tuota toivottuja tuloksia, on syytä yhdessä vanhempien ja koulujen henkilökunnan kanssa miettiä myös kiusatun siirtämistä luokasta tai koulusta toiseen. (Olweus 1992, 95-96.)

4.4 Kiusaajan auttaminen

Ilmoitus siitä, että oma lapsi kiusaa toista, voi tulla yllätyksenä. Usein ajatellaan, että kiusaajat tulevat vaikeista perheolosuhteista ja ovat erityisen aggressiivisia. Suurin osa kiusaamiseen osallistuvista ovat kuitenkin tavallisten perheiden tavallisia lapsia. (KiVa Koulu 2009, 34.) Asiaan on välittömästi puututtava, mutta lasta ei saa syyttää eikä hylätä. Avoin keskustelu on parempi lähtökohta tilanteen ratkaisemiseksi.

On selvittettävä yhdessä opettajien ja lapsen kanssa, mitä on tapahtunut. Tavoitteena on opettaa lapsi ottamaan vastuu tekemisistään, mutta se ei saa tapahtua syyttelemällä, tuomitsemalla tai arvostelemalla (Mitä kiusaaminen on? 2010; KiVa Koulu 2009, 35). Tärkeää on puhua siitä, mitä on tapahtunut, kuinka kiusaaminen on saanut alkunsa ja miten se ilmenee sekä ketkä siihen osallistuvat. Jämäkkyudeksi on pidettävä kiinni ja tehtävä selväksi, että kaikenlainen kiusaaminen on väärin,

vaikka lapsi pyrkisikin vähättelemään osuuttaan ja koko kiusaamista. Kiusaaja on hyvä saada näkemään asia kiusatun näkökulmasta. Vaikka kiusaaminen tuomi- taankin jyrkästi, ei ole syytä tuomita lasta. Vanhemman on tärkeää vakuuttaa lap- selleen, että on valmis tukemaan tätä kiusaamisen loppuun saattamisessa. (KiVa Koulu 2009, 35; Höistad 2003, 134.)

Keskusteltaessa koulussa on kiusaajan hyvä saada itse määritellä tavat, joilla hän on valmis lopettamaan kiusaamisen. Jokainen ehdotus tilanteen korjaamiseksi ote- taan vakavasti ja niiden toteutumista tarkkaillaan. Näin kiusaajan on helpompi myöntyä lupauksiinsa, jotka hän on itse tehnyt, eikä joutunut pakotetuksi tiettyi- hin toimenpiteisiin. Hänen on myös hyvä tietää, että kiusaaminen on ollut koulus- sa tiedossa ja siitä aiotaan tehdä loppu. (Höistad 2003, 139.) Tässäkään tilanteessa kiusaajaa ei tule kiristää ja tuomita, sillä usein kiusaajalla on vahva syyllisyyden tunne tekemästään, joka on saattanut osaksi olla ryhmäpaineen aiheuttamaa.

Vanhemmillekin tulee korostaa kiusaajan ottamaa vastuuta ja tekemiään konkreet- tisia lupauksia kiusaamisen lopettamiseksi. Opettajan on hyvä muistuttaa, että kiusaaja tarvitsee tässä vanhempiansa tukea ja kannustusta sekä koulun ja kodin yhteistä linjaa saada kiusaaminen loppumaan. (Höistad 2003, 144.) On tärkeää ko- rostaa vanhemmille, että rangaistus tai aggressiivinen käytös ei kitke kiusaamista, vaan lapsi tarvitsee ennen kaikkea kodin ja koulun tukea muuttuakseen.

Keskusteltaessa kiusaamisen syistä voi esiin nousta kysymys erilaisuudesta. Tässä voivat vanhemmat ja koulu jälleen olla kiusaajan tukena ja auttaa häntä hyväksy- mään ja sietämään erilaisuutta. (KiVa Koulu 2003, 35.) Kiusaajalle voidaan koros- taa ajatusta erilaisuudesta rikkautena ja kiehtovana asiana. Erilaisuus on usein myös seikka, johon ei kukaan voi vaikuttaa.

Kuten kiusatulle, myös kiusaajalle jonkinlainen maisemanvaihdos tai uusi harrastus uusien tuttavuuksien keskellä voi olla hyödyksi. Näin hän oppii luottamaan ihmisiin ja saa hyväksyntää ja huomiota myönteisellä tavalla. Kannustava ja positiivinen palaute rohkaisee kiusaamattomuuteen ja muuttumiseen parempaan suuntaan. (KiVa Koulu 2003, 35.) Kiusaamisen vastainen ympäristö ja ihmiset lisäävät kiusaajan empatian kykyä ja auttavat häntä huomaamaan, ettei hän halua satuttaa tai loukata muita. Hän oppii myös uusia keinoja hillitä kiukkua ja pahaamielä sekä selvitä pettymyksistä.

5 RYHMÄÄ LUOMASSA

Suomessa rippikoulun käy vuosittain yli 80 prosenttia ikäryhmästä (Monikasvoinen kirkko 2008, 136). Muihin pohjoismaihin verrattuna määrä on suuri ja joka vuosi sen saavat huomata myös seurakuntien rippikoulutyöstä vastaavat työntekijät.

Rippikoulussa yksittäisistä nuorista muodostuu tiivis ryhmä, joka viettää koko rippikouluajan yhdessä. Tällä ryhmällä on omat valta- ja tunnesuhteet ja sen muotoutumiseen sekä toimivuuteen vaikuttavat eri tekijät. Ryhmäläisten yksilölliset taustat ja tarinat heijastuvat ryhmässä, jossa jokainen muodostaa omanlaisen suhteensa ryhmän muihin jäseniin. Ryhmä muodostaa kokonaisuutena edelleen suhteensa ulkopuoliseen maailmaan. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 13.)

Osallistuminen ryhmään ja siinä mukana oleminen voi tarjota nuorelle arvokkaan kokemuksen. Nuori saa mahdollisuuden oppia uutta itsestään ja ryhmästään. Ryhmässä vallitseva hyvä ”me-henki” ei ole itsestänselvyys, vaan vaatii töitä syntyäkseen. Isosilla ja rippikoulun työntekijöillä ovat tässä merkittävässä osassa, ryhmää luomassa. Hyvä ilmapiiri on avuksi uuden oppimisessa ja motivoi olemaan mukana. Ryhmän syntymisvaiheessa on työntekijöiden vastuulla pyrkiä luomaan avointa ja luottamuksellista ilmapiiriä, kun taas yhteisen taipaaleen loppuilla on ryhmän jäsenille opetettava ryhmästä luopumisen taitoja. (Rippikoulusuunnitelma 2001, 14.)

Työntekijän ja ryhmän ohjaajan on tärkeää osata arvioida ryhmänsä tilaa ja sovitaa suunnitellut toimet ryhmän mukaan. Ryhmäytymisen etenemisen tunteminen prosessina on oleellista. Rippileirin runko on suunniteltava niin, että käsiteltävät aiheet noudattavat ryhmäytymisen etenemistä ja ryhmän kehitystä. Luottamusta

vaativat aiheet, kuten kuolema ja oma usko, on hyvä ottaa käsittelyyn vasta, kun ryhmä osaa luottaa toisiinsa ja "me-henki" on kasvanut.(Rippikoulusuunnitelma 2001, 14.)

6 MENETELMÄT

6.1 Tutkimusmenetelmät

Menetelminä käytin tutkimusta tehdessäni sekä äänitettyä haastattelua että sähköpostitse lähetettyjä kyselyitä. Haastatteluihin oli käytännössä mahdollisuus ollessani itse leirillä työntekijänä, jolloin sain leiriin kuuluvan loppuhaastattelun aikana haastateltua rippikoululaista myös opinnäytetyötäni varten. Äänitin samalla haastattelun varmistettuani asian haastateltavalta. Myöhemmin jouduin tyytymään sähköpostitse lähetettyihin kyselylomakkeisiin, koska haastateltavan tapaaminen olisi ollut välimatkojen takia käytännössä liian monimutkaista. Kyselyihin sain kuitenkin myös hyviä vastauksia, eikä vastausten laatu mielestäni poikennut kasvotusten tehdystä haastattelusta. Sähköpostitse tein yhteensä kaksi kyselyä nuorille ja yhden seurakunnan työntekijälle. Varsinaisia haastatteluita tein yhden.

Tavoitteenani oli tehdä mahdollisimman monta haastattelua. Halusin haastatella nuoria henkilökohtaisesti, sillä tuolloin pystyin samalla havaitsemaan heidän eleitään ja muuta sanatonta ja suoraa vuorovaikutusta. Haastattelu on myös hyvin joustava tiedonkeruumenetelmä. (Vuorela 2005, 37.) Itse suhtaudun haastatteluun luotettavana tapana kerätä tietoa, sillä tarvittaessa paikalla ei tarvitse olla muita kuin haastateltava ja haastattelija. Myös paikka voidaan valita sellaiseksi, ettei tietojen vuotamista tarvitse pelätä. Koska opinnäytteeni aihe oli arkaluontoinen, tavoittelin luotettavuutta sillä, että haastattelu voitiin toteuttaa kahden kesken. Tein haastattelun vasta rippikoulun loppuvaiheessa, jolloin nuoret olivat jo tutustuneet minuun, ja toivoin että heidän olisi näin helpompi luottaa minuun ja siihen, että käsittelen haastattelun tulokset anonyyminä. (Vuorela 2005, 42.)

Kyselylomake koostui noin kahdestakymmenestä avoimesta kysymyksestä, jotka oli jaettu neljään eri kategoriaan aiheidensa mukaan. Perustietojen lisäksi kysyin nuoren kokemuksia koulukiusaamisesta esimerkkeineen, hänen rippikoulumuis-toistaan ja asettamista tavoitteista sekä niiden toteutumisesta. Viimeinen osio koostui ryhmäytymiseen ja ryhmähenkeen liittyvistä kysymyksistä sekä tunnelmista rippikoulun loppuvaiheessa. Vapaa-sana-osiossa kyselyyn vastaaja ja haas-tateltava sai antaa palautetta kyselystä ja kertoa muita kommentteja.

Seurakunnan nuorisotyönohjaajalle osoittamani kysely koostui niin ikään useam-masta osiosta teeman perusteella ja sisälsi noin 15 kysymystä. Myös tässä lomak-keessa oli perustieto- ja vapaa-sana-osiot. Näiden lisäksi kysyin kokemuksia kiu-saamisesta ja siihen puuttumisesta yleensä nuorisotyössä ja rippikoulussa. Lisäksi työntekijä sai kertoa kokemuksistaan kiusaamiseen puuttumisesta sekä sen ennal-taehkäisemisestä. Kysymykset koskivat myös ryhmäytymistä ja siihen liittyviä keinoja, joilla työntekijä voi olla mukana luomassa hyvää me-henkeä rippikou-luun.

Koska käytin tutkimukseeni alaikäisiä nuoria ja heidän kokemuksiaan, jouduin hankkimaan jokaisen huoltajalta suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimusluvat postitin leirikirjeen mukana ennen rippileirin alkua, jolloin ne ta-voittivat jokaisen leirille osallistuvan ja myös hänen huoltajansa hyvissä ajoin. Ky-selyyn osallistuivat vain tutkimusluvan saaneet nuoret. Tutkimusluvassa esittelin lyhyesti itseni ja opinnäytetyöni aiheen. Korostin luottamuksellisuutta ja vapaaeh-toisuutta ja kerroin, etteivät vastaajien henkilötiedot tule muiden tietoon missään työni vaiheessa. Tutkimusluvan sain myös ollessani yhteydessä vastaajan huolta-jaan sähköpostitse.

6.2 Tutkimusongelmat

Tutkimusongelmieni lähtökohtana oli pienimuotoisesti vertailla koulukiusattujen laatimia tavoitteita rippikoulun suhteen, ja heidän arviointia niiden toteutumisesta rippikoulun päätyttyä. Ennakkoajatuksena oli, että kiusaamista kokeneet saattaisivat olla arempia tutustumaan uusiin ryhmäläisiin, mutta tämä osoittautui täysin vääräksi.

Kaikki opinnäytetyöhön osallistuneet kohdehenkilöt olivat päässeet jo eroon aktiivisimmasta kiusaamisesta, mutta kokemukset olivat vielä tuoreessa muistissa. Kyselyyn osallistunut seurakunnan työntekijä oli ollut mukana selvittämässä kiusaamistilanteita aiemmin ja itsekin sain siitä etäistä kokemusta. Valitsin tarkoituksella nuoria, joiden tiesin joutuneen koulukiusatuiksi ja jotka olivat omalla rippileirilläni. Tämä siksi, että heillä olisi luontevampaa jutella vaikeistakin asioista tutun ja luotettavaksi havaitun työntekijän kanssa. Seurakunnan työntekijä, joka osallistui kyselyyn, tekee työtään erityisnuorten parissa, joten arvelin hänellä olevan vankahko kokemus kyseisestä aiheesta.

Tavoitteiden lisäksi pyrin tutkimusongelmissani selvittämään, kuinka hyvin seurakunnan työntekijät tietävät koulukiusaamistaustasta rippikouluun tulevan nuoren kohdalla. Tarkoituksena oli myös selvittää tapoja, joilla työntekijä voi vaikuttaa kiusatun nuoren viihtyvyyteen leirillä. Kyselin myös, miten esille tulevia kiusaamistapauksia selvitellään rippikoulussa.

7 TULOKSET

Tuloksissa esittelen saamiani vastauksia kyselyihin ja haastatteluun. Olen nimenyt vastaajat pelkillä numeroilla (erottaen työntekijän nuorista), jotta heidän henkilöllisyytensä pysyy salassa. Etenen kysymysten mukaisessa järjestyksessä aihe kerrallaan kiusaamiskokemuksista rippikouluun ja sen tavoitteisiin, ryhmytyksen kautta tunnelmiin rippikoulun jälkeen ja ”vapaa sana”-osioon.

7.1 Tutkimustulokset

Opinnäytetyöhöni osallistui vastaajia eri puolelta Suomea. Nuoret olivat rippikoululaisia tai hieman vanhempia, mutta joilla kuitenkin kokemukset kiusaamisesta ja omasta rippikoulusta olivat tuoreessa muistissa. Perustiedoissa nuoret kertoivat nimensä, ikänsä sekä luokka-asteen. Nämä tiedot tulivat vain itselleni, jotta kykenin erottamaan vastaajat toisistaan. Niitä en tässä voi paljastaa. Seurakunnan nuorisotyönohjaaja kertoi alussa nimensä ja työpaikkansa sekä ammattinimikkeensä. Aiemmin kerroin jo, että hän oli seurakunnassa erityisnuorisotyössä.

Perustietojen jälkeen oli aika siirtyä kiusaamista koskeviin kysymyksiin. Aluksi kerroin esimerkein lyhyesti henkisestä ja fyysisestä kiusaamisesta, jonka jälkeen nuoret saivat kertoa omista kokemuksistaan. Pääpiirteissään heidän kokemansa kiusaaminen oli henkistä kiusaamista, eristämistä, haukkumista ja nimittelyä.

Kiusaaminen oli enimmäkseen henkistä (haukkumista, syrjintää ja uhkailua), mutta myös fyysistä (lähinnä tönimistä) tapahtui jonkin verran. (Nuori 1.)

Jos mua on joskus joku nipistänyt, tai näin, ni se on ollu kyllä leikkiä ja sen ei oo ollu mitenkään tarkoitus sattua (Nuori 2).

Opinnäytetyöhöni osallistuneilla vastaajilla se oli harvinaisempaa, eikä heillä ollut siitä mainittavia kokemuksia. Kiusaamiskokemukset olivat erimittaisia. Kaikissa tapauksissa sitä oli kestänyt yhtäjaksoisesti muutamia kuukausia ennen tilanteen rauhoittumista.

Koulussa kiusaamiseen oli puututtu eritavoin. Nuoret olivat kääntyneet opettajien puoleen saaden aikaan erilaisia tuloksia. Toisaalta heidän reagoimattomuus vaikutti siihen, että kiusaaminen lopahti itsekseen. Nykyään aktiivinen kiusaaminen on päättynyt. Yhdessä vastauksessa kerrottiin, että kiusaamiseen oli koulussa yritetty puuttua nimettömillä kyselyillä ja puhutteluilla, mutta niistä ei ollut ollut tuntuvaa apua.

Nuorten kääntyminen aikuisten puoleen oli erilaista. Toinen nuorista kertoi puhuneensa kiusaamisesta perheensä ja kavereidensa kanssa. Hän kertoi heidän auttaneen tilanteessa. Toinen nuorista taas koki opettajille puhumisen tuloksettomaksi, joten ei kertonut kokemastaan kovinkaan monelle.

Aluksi siitä oli helppo puhua opettajien kanssa, koska ajatteli heidän olevan **luotettavia aikuisia** ja kiinnostuneita oppilaittensa hyvinvoinnista. Aika pian sitä kuitenkin tajusi, että asia ei oikeasti kiinnosta heitä ollenkaan ja siitä oli aina vain vaikeampaa puhua kenellekään. Lopulta häpesin itseäni niin paljon, etten tahtonut puhua asiasta kenellekään. (Nuori 1.)

Kokemustensa mukaan nuoret kertovat selvinneensä kiusaamisesta melko hyvin. Kumpikin on puhunut asioista jonkun luotettavan aikuisen kanssa ja selvitelleet kokemuksiaan myös itsekseen. Vain toinen heistä kertoo olevansa vielä arka joissakin tilanteissa, eikä mielellään kohtaa kiusaajiaan. Kumpikin kokee tarvinneensa ja edelleen tarvitsevansa aikaa selvittää tapahtumia. Toinen kertoo koke-

vansa olevan nyt vahvempi ihmisenä kuin kiusaamisen aikana ja osaa nykyään pitää omia ja toisten puolia. Kiusaajien kanssa välit ovat pääsääntöisesti parantuneet ja nuoret voivat kohdata kiusaajiaan pelkäämättä tulevansa uudestaan kiusatuiksi. Apua on ollut myös välimatkan lisääntyessä, jolloin kohtaaminen on entistäkin harvempaa.

Seuraava osio käsitteli rippikoulua ja sen tuomia kokemuksia. Haastattelemiini nuoret poikkesivat valtaosasta, sillä he osasivat nimetä joitakin syitä, miksi tulivat rippikouluun. Kumpikin osoitti kiinnostuksensa kristinuskosta ja tahtoivat oppia siitä lisää. Kuten tavallista, nuori meni ”massan mukana”, koska ei keksinyt mitään syytä jäädä kerran elämässä koettavasta tapahtumasta paitsi. Myös uuden kokeminen ja vieraat ihmiset houkuttelivat.

Koska kaikki muutkin menivät ja kristillisen kasvatuksen vuoksi olin utelias kuulemaan ja oppimaan lisää (Nuori 1).

Suurin osa nuorten omasta rippikouluryhmästä oli heille entuudestaan tuttuja. Mieli oli hyvä, joskin hieman arveleva, mutta avoin rippikouluun lähdettäessä ja se pysytteli samanlaisena aina konfirmaatioon asti. Ryhmäläiset tutustuivat hyvin toisiinsa, ja työntekijän silmin kaikki viihtyivät keräten runsaasti positiivisia kokemuksia. Legendat isosista saattoivat jännittää, mutta omat kokemukset osoittivat ennakkoluulot täysin turhiksi.

Bussissa alko jo olo olla semmonen, että joo tähän on ihan hyvä juttu, ja näin (Nuori 2).

Kysellessäni rippikoululaisilta heidän odotuksistaan rippikoulun suhteen, olivat vastaukset melko yhtenevät. Toistuvasti tuli tavoitteita kysyttäessä esille uusiin ihmisiin tutustuminen, uuden oppiminen, hauskanpito ja oman uskonsa jäsentä-

minen. Uskontoon ja omaan uskoon liittyvistä tavoitteista harvoin kuitenkin puhuttiin ääneen rippikoulun alussa. Nuorilla oli suhteellisen korkea motivaatio rippikoulun alkaessa, eikä se juurikaan laskenut rippikoulun edetessä ja lähestyessä loppuaan. Pääsääntöisesti rippikoulu osoittautui positiiviseksi kokemukseksi ja tavoitteet toteutuivat tyydyttävästi. Kyselyyni vastannut seurakunnan nuorisotyönohjaaja kokosi näkemyksensä nuorten tavoitteista niin, että hyvin moni varmasti tulee rippikouluun ilman sen suurempia tavoitteita, mutta silti positiivisella asenteella:

Johtopäätöksenä totean, että suurin osa tulee varmasti aivan takki auki ilman sen kummempia tavoitteita (Seurakunnan nuorisotyönohjaaja).

Tavoitteita nuoret eivät juurikaan laatineen etukäteen. Toinen pelkäsi pettyvänsä, joten ei uskaltanut odottaa paljoakaan. Kiusaamista kumpikaan ei pelännyt kohtaavansa rippikoulussa, enemmänkin heitä arvelutti ryhmäläisten ennakkoluulot ja ryhmään mukaan pääseminen. Luotto työntekijöihin oli vankka, että mahdollisiin kiusaamistilanteisiin puututaan välittömästi ja paremmin kuin koulussa. Seurakunnan nuorisotyönohjaaja oli kohdannut joitakin tilanteita, jotka vaativat puuttumista. Yleensä asianomaisten puhuttelu tai napakka käskeminen auttoi jo hillitsemään tilannetta, joka oli usein seurannut mukana jo koulusta asti.

Jos kiusaaminen ei ole yltynyt vielä kovin pahaksi, puutun vain kulloiseenkin kiusaamistilanteeseen käskemällä topakasti kiusaajaa lopettamaan. Joskus, kun homma on mennyt pitemmälle, olen myös pitänyt kiusaajille puhuttelua. Yleensä kiusaaminen on rippileirin ajaksi loppunut, mutta kyseessä on hyvin lyhyt aika myös kasvatuksellisesta näkökulmasta, joten välttämättä kiusaaminen ei sitten rippileirin jälkeen ole loppunut. (Seurakunnan nuorisotyönohjaaja.)

Koulusta tuttu nauraminen ja nolatuksi tuleminen seurasivat mukana rippikou-

luun. Toinen nuorista kertoi arastelleensa leikkeihin ja peleihin osallistumista sekä tunneilla kysymyksiin vastaamista tai ääneen lukemista. He kuitenkin luottivat siihen, että työntekijät ottaisivat asiat esille ja puuttuisivat tilanteisiin, joten uskalluskin lisääntyi rippikoulun edetessä. Nuoret eivät kertoneet kokeneensa kiusaamista rippikoulussa.

Seurakunnan nuorisotyönohjaaja kertoi saavansa loppujen lopuksi harvoin tietää ennakkoon mahdollisista kiusaamistilanteista. Nuoren vanhemmat kertovat asiasta harvoin ja nuori itse on usein ujo puhumaan asiasta. Tähän vaikuttaa myös se, että vanhemmat voivat olla kokonaan epätietoisia asiasta. On siis tavallista, että kiusaamistilanteet tulevat esille vasta rippikoulun aikana. Tieto kiusaamisesta ei kuitenkaan vaikuta millään tavalla kiusatun nuoren kohtaamiseen rippikoulussa. Työntekijä pyrkii olemaan vahva ja luotettava aikuinen, jolle voi tarvittaessa kertoa, jos kiusaaminen jatkuu rippikoulussa. Ennen rippikoulua harvoin tehdään minkäänlaisia järjestelyitä nuorten sijoittamisessa kiusaajien kanssa samaan ryhmään. Jos tilanne tulee myöhemmin ilmi (ennen leirijaksoa), voidaan nuori tarvittaessa siirtää toiseen ryhmään, johon nuori mahtuu. Tällaiseen järjestelyyn törmäsin itse viimeksi talven aikana, jossa kiusattu siirtyi omasta ja vanhempiensa tahdosta eri ryhmään kiusaajiensa kanssa. Tilanne oli tullut vastikään ilmi ja sen puinti oli käynnissä koulussa.

Seuraavaksi esittelin nuorille ryhmäytymistä, ja mitä sillä tässä yhteydessä tarkoitin. Korostin sitä, miten kaikki tulee ottaa ryhmässä huomioon ja miten jokaiselle muodostuu oma paikka isossa porukassa. Ryhmäytyminen alkaa siitä, kun ryhmä tapaa ensimmäisiä kertoja. Nuorten mukaan ryhmäytyminen sujui heidän rippikoulussaan moitteettomasti. Tilannetta auttoi, että suurin osa oli ennestään jollain tasolla tuttuja koulun tai harrastusten kautta. Nuorten mukaan ryhmäytymistä ja tutustumista edistivät erilaiset leikit ja se, että usein itselle tuntematon oli jollekin

toiselle tutumpi, jonka kautta häntä pääsi lähestymään helpommin. Ilmapiiri oli ryhmässä alusta lähtien hyvä ja kaikki otettiin tasavertaisesti huomioon. Jokainen osallistui yhteisiin leikkeihin ja tehtäviin, jolloin kukaan ei jäänyt ulkopuolelle.

Opinnäytetyöhöni osallistuneet nuoret kokivat päässeensä hyvin osaksi ryhmää ja heidän osaltaan ryhmäytyminen onnistui hyvin. Kuten edellä jo todettiin, ryhmä tunsu suurimmaksi osaksi toisensa molemmissa tapauksissa, mutta ryhmäytyminen oli silti tarpeen, jotta kaikki tutustuisivat paremmin ja jokainen yksilö pääsisi mukaan porukkaan ja löytäisi oman paikkansa. Ryhmäytymisessä ei havaittu eroja kiusattujen nuorten ja kiusaamista kokemattomien nuorten välillä, kaikki kokivat ryhmäytyneensä yhtä hyvin. Työntekijäkään ei ole huomannut varsinaisia eroja nuorten ryhmäytymisessä, mutta kokee, että työntekijällä ja isosilla on sen etenemisessä merkittävä rooli.

Riippuu persoonasta ja siitä kuinka paljon ja kuinka kauan kiusaamista on tehty. Joitain nuoria ei olla saatu ryhmäytettyä varsinaiseen rippikouluryhmään ollenkaan, vaan he ovat sitten hengailleet isosten kanssa. Toiset taas ryhmäytyvät erittäinkin hyvin...

Nimenomaan työntekijän ja isosten rooli ryhmäytymisessä on valtava. Mutta ilman muuta työntekijän aloitteellisuus ja rippileirin ohjelman suunnittelu edesauttaa ryhmäytymistä. (Seurakunnan nuoriotyönohjaaja.)

Uudet ihmiset olivat joillekin nuorille haaste rippikoulussa. Taas toisaalta nuori saattoi olla hyvin avoimesti ja innokkaasti valmis tutustumaan muihin ikätovereihin. Vastaukset poikkesivat lähes täysin toisistaan, sillä toinen ei ollut innokas luomaan uusia ihmissuhteita ja toinen nuorista kertoi olevansa sosiaalinen ihminen ja halukas laajentamaan kaveripiiriään saaden uusia ja erilaisia tuttuja. Kuitenkin ryhmä tutustui ajan myötä ja uusia kaverisuhteita solmittiin. Tästäkään ei

siis jäänyt kenellekään huono tunne, vaan nuoret kokivat saaneensa hyviä tuttuja ja luotettavia ystäviä rippikoulusta.

Viimeinen osio käsitteli tuntemuksia ja ajatuksia rippikoulun jälkeen ja aluksi kar-toitinkin nuorten tunnelmia rippikoulun loppupuolella. Kertomustensa mukaan tunnelmat olivat vaihtelevia; ilmassa oli helpotusta, mutta myös haikeutta. Hyvästä ryhmästä eroaminen suretti, mutta nuoret kokivat saaneensa lisää itseluotta-musta ja paljon uusia kokemuksia rippikoulusta.

Helpottunut. Rippikoulu oli onnistunut ja aloin hyväksymään itseni ja luottamaan siihen että kaikki ihmiset eivät tahdo olla ilkeitä. Rippi-koulu oli myös niin hyvä kokemus, että siellä olisi lopulta tahtonut olla kauemmin ja oli hirveä ikävä kaikkea siihen liittyvää. (Nuori 1.)

No haikea. Ku mie mietin, et on ollu aika paljon oppitunteja, mut seki on ollu kivaa, ja näin. Ja mie mietin, et vois ihan hyvin vielä kaksikin viikkoa... Ois voinu enemmän tutustua ihmisiin ja silleen, jos ois ollu kaks viikkoa. (Nuori 2.)

Kouluun palaamiseen nuoret suhtautuivat mietтелиään, mutta melko positiivisin mielin. Tulevia haasteita, kuten yhteishakua ja jatko-opiskelua, jännitettiin, mutta mieli oli silti hyvä. Itseluottamuksen kasvu auttoi nuoria kohtaamaan syksyllä kiusaajat ja käsittelemään kokemuksia avoimemmin. Toinen nuorista kertoi myös luottavansa nyt enemmän aikuisten apuun ja uskoi uskaltavansa helpommin tulla juttelemaan tilanteen sitä vaatiessa. Myös avun hakemisen kynnyks tuntui laske-neen.

Nuoret kokivat rippikoulun avanneen portteja asioiden ja kokemusten käsittele-misessä. Luottamus aikuisiin oli kasvanut ja minäkuva näytti yhä positiivisemmal-ta. Tätä kasvua työntekijät pyrkivät mahdollisuuksien mukaan tukemaan, ja aut-tamaan nuoren itsetunnon kohotuksessa.

Aloin hyväksymään itseäni paremmin ja ymmärtämään myös sen, että itsensä syyllistäminen ei auta asiaa ollenkaan. Rippikoulu myös avasi tunnepuolen portteja ja opettelin käsittelemään pahaa oloa itkemällä. (Nuori 1.)

Tarvittaessa nuoret rohkaistuivat pyytämään ja hakemaan apua asioiden käsittelyssä aikuisilta. Nuoret eivät olleet yksinäisiä, joten ensisijaista apua he hakevat todennäköisesti kavereiltaan ja perheeltä, mikäli kokevat, että ovat saaneet aiemmin tukea heiltä. Rippikoulun koettiin auttaneen ottamaan asiat helpommin puheeksi ja käsittelemään kiusaamista. Seurakunnan nuorisotyönohjaaja kertoi korostavansa alusta alkaen luottamuksellisuutta ja avointa ilmapiiriä. Aikuiset ovat leirillä nuorten käytettävissä, joten heille voi tulla puhumaan kaikista mieltä painavista asioista, myös kiusaamisesta. Alkumetreillä hän tekee selväksi omissa rippikouluissaan, ettei minkäänlaista kiusaamista sallita ja kaikkien viihtyvyys pyritään turvaamaan.

Yleensä kehotan koko rippikoulun aikana, että nuoret voivat tulla juttelemaan mistä tahansa aiheesta. Koska kiusaaminen yleensä näkyy vasta leirijaksossa, niin leirin alussa yleensä kerron, että me emme kiusaamista salli, koska kaikkien on tarkoitus leirillä viihtyä. Rohkaisen nuoria kertomaan mistä tahansa asiasta, myös kiusaamisesta. (Seurakunnan nuorisotyönohjaaja.)

7.2 Johtopäätökset

Kyselyistä jäi tunne, että nuoret olivat valmiita puhumaan kokemuksistaan koulukiusattuina. He olivat saaneet jo riittävästi rohkeutta, jotta kykenivät puhumaan asioista ja muistelemaan vaikeita aikoja. Tähän uskon vaikuttaneen sen, että kiu-

saaminen oli jo pääpiirteissään päättynyt ja he olivat saaneet jakaa kokemuksiaan aiemmin muiden ihmisten kanssa.

Tavoitteita nuoret laativat hyvin vähän rippikoulun alussa. Nuoret tulivat pääsääntöisesti avoimin ja uteliain mielin rippikouluun ja ottivat ilolla vastaan sen, mitä saivat matkaansa. Oli siis melko vaikeaa arvioida tavoitteiden toteutumista, sillä mainittavat tavoitteet olivat hyvin suurpiirteisiä. Tärkeimpänä pidettiin, että nuoret tutustuivat ikätovereihinsa ja kokivat oppineensa jotain uutta kristinuskosta ja omasta käsityksestään Jumalasta. Työntekijänä oli myös ilo huomata, että moni kiusatuistakin nuorista lähti mukaan isokoulutukseen ja löysivät paikkansa seurakunnan nuortentoiminnasta.

Kiusaamista kokeneet nuoret kokivat ryhmäytyneensä rippikouluryhmäänsä muiden lailla hyvin. He osallistuivat leikkeihin ja halusivat tutustua muihin ryhmäläisiin vaihtelevasti, mutta muiden positiivisella asenteella ja sosiaalisuudella kaikki otettiin ryhmän jäseniksi. Suurin osa ryhmäläisistä tunsu toisensa jo etäisesti koulun tai harrastusten kautta, joten sekin auttoi tutustumisessa.

Rippikoulun jälkeen tunnelmat olivat haikeat, mutta myös helpottuneet. Hyvän ryhmän jättäminen harmitti, mutta itsetunnon koheneminen auttoi kohtaamaan jatkossa kiusaajat, kiusaamista ja tulevat syksyn haasteet koulussa ja muussa arjessa. Nuoret oppivat hyväksymään itsensä ja omat ongelmansa, puhumaan niistä avoimemmin ja käsittelemään omia tunteitaan rohkeammin. Kynnys hakea apua laski selkeästi ja tunnen, että heidän on nykyään helpompi puhua asioistaan myös seurakunnan työntekijöiden sekä muiden aikuisten kanssa.

8 POHDINTA

Olen kaiken kaikkiaan tyytyväinen tutkimukseni tuloksiin ja lopputulokseen. Tekoprosessi oli hidas, mutta iloitsen sen päättymisestä. Pidin aineiston keräämisestä, haastatteluista ja kyselyistä, niiden tekemisestä ja analysoinnista. Tutkimukseen osallistuvat suhtautuivat innokkaasti ja positiivisesti tutkimukseen ja sain erittäin hyvät vastaukset haastatteluun ja kyselyihin.

Tutkimukseni otos oli hyvin pieni. Kuitenkin koin sen riittäväksi. Sain vastauksia yhteensä kahdelta nuorelta ja yhdeltä työntekijältä. Nuoret olivat molemmat kokeneet koulukiusaamista ja työntekijä työskenteli erityisnuorten parissa ja oli kohdannut työssään kiusattuja nuoria. Lähetin kyselylomakkeen vielä yhdelle nuorelle, jolla ei ollut kokemusta koulukiusaamisesta ja tarkoitukseni oli verrata kiusattujen nuorten vastauksia hänen vastauksiinsa. Kyseinen nuori ei kuitenkaan lopuksi vastannut kyselyyni, joten hänen vastauksiaan en voinut vertailla. Nuoret, jotka osallistuivat opinnäytetyöhöni, vastasivat runsain sanoin ja antoivat hyviä esimerkkejä kokemuksistaan, joten lisäkyselyitä tai tarkennuksia ei tarvinnut tiedustella jälkeinpäin.

Tutkimusmenetelmiin olen myös tyytyväinen. Minulla oli mahdollisuus tehdä puhelinhaastattelut sähköpostikyselyjen sijaan, mutta koin, että kirjallinen täytettävä kyselylomake oli yksinkertaisempi ja sopi vastaajien ja omaan aikatauluun paremmin. Kasvokkain tehtävä haastattelu olisi ollut hyvin vaikea toteuttaa käytännössä, sillä välimatka osan kanssa oli satoja kilometrejä. Aiheen kannalta se olisi ollut ehkä parempi kuin kyselylomake, sillä vaikeaa aihetta käsiteltäessä on hyvä analysoida ja pistää merkille sanattomankin viestinnän kertomat seikat.

Koin tärkeäksi, että haastattelun tunnelma oli saatava luottamukselliseksi ja rennoksi, jotta aiheen käsittely olisi mahdollisimman helppoa ja vaivatonta. Varmistin myös, että paikalla ei ollut ylimääräisiä henkilöitä, vaan olimme haastateltavan kanssa kaksin. Koin tämän hyväksi ja se varmasti helpotti myös haastateltavan kokemusta siitä, että tilanne oli luottamuksellinen. Äänittäminen oli oleellista, jotta sain kaiken tallennettua muistiin. Minulla ei ollut käytössäni sanelukonetta, vaan äänitin haastattelun omaan kännykkääni. Varmuutta olisi itselle lisännyt kunnan laitteiston käyttö, mutta luotin puhelimeeni riittävästi.

Kyselylomakkeet syntyivät melko nopeasti ja kysymyksiä oli vaivatonta keksiä. Laadin omat lomakkeet nuorille ja työntekijälle ja olin molempiin tyytyväin. Kysymykset olivat avoimia ja pyrin siihen, etten johdattelisi vastauksia tiettyyn suuntaan. Sama tavoite oli myös haastattelutilanteessa. Määrittelin sekä kiusaamisen että ryhmäytymisen kyselylomakkeeseen, jotta oudot termit tai käsitteet eivät haittaisi kysymyksiin vastaamista. Minun tietooni ei tullut epäselvyyksiä lomakkeen kysymyksistä ja saamani vastaukset vastasivat haluttuihin kysymyksiin.

Olin laatinut työlleni tutkimusongelmat ja niihin vastaaminen oli tavoitteenani. Koin, että tutkimusongelmiin sain keskinkertaiset vastaukset, mutta tavoitteiden laatiminen ja niiden toteutumisen arviointi osoittautui nuorille vaikeaksi. Hyvin harva ikäryhmästä ja opinnäytetyöhöni osallistuneista osasi nimetä konkreettisia tavoitteita rippikoulun alussa, joten niiden arviointi oli myös hankalaa.

Vaikka opinnäytteen valmistuminen on venynyt useaan otteeseen ja viivästynyt eri syistä, olen tyytyväinen, että sain työni kasaan. Tutkimusaineiston keruu kesti ajallisesti pitkään, mutta sitä ei kerääntynyt kovinkaan paljon. Silti koen, että otos oli riittävä ja useammat haastattelut olisivat tehneet työstä liian laajan ja työlään. Työskentelyn etenemiseen olen tyytyväinen, ja tein mielestäni osiot oikeassa järjes-

tyksessä kerätessäni ensin teoriaa ja kirjoitin osion valmiiksi. Tämän aikana sain itsekin perehtyä aineistoon ja laatia kyselylomakkeisiin lyhyet määritelmät koulu-kiusaamisesta ja ryhmäytymisestä. Tein kyselylomakkeet ajoissa, mutta lähetin ne vasta, kun olin saanut kaikilta osallistujilta suostumuksen ja kirjoittanut teorian. Aineiston purkaminen sujui nopeasti ja loppujen lopuksi työn viimeistely oli varsin vaivatonta.

LÄHTEET

Hahto, K. 2009. Kiusaamista ei ole kitketty. Keski-Pohjanmaa, 12.

Hahto, K. 2010. Käytävien julmat valtataistelut. Keski-Pohjanmaa, 12.

Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.

Harjunkoski, S-M & Harjunkoski, R. 1994. Kiusanhenki lapsen kengissä. Koulukiusaaminen – haaste kasvattajille. Juva: Kirjapaja.

Holmberg-Kalenius, T. 2008. Elämää koulukiusaamisen jälkeen. Jyväskylä: Gummerus Kustannus Oy.

Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Helsinki: Kirjapaja.

KiVa Koulu. 2009. KiVa Koulu. Vanhempien opas. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Saatavissa: http://data.kivakoulu.fi/materiaalit/kirjat/vanhempienopas_FIN/. Luettu: 1.9.2010.

Mitä kiusaaminen on? 2010. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Saatavissa: <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaaminen/maarittely/>. Luettu: 31.8.2010.

Monikasvoinen kirkko 2008. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004-2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: WS Bookwell Oy.

Nuorten netti. Kiusaaminen. 2010. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Saatavissa: <http://www.mll.fi/nuortennetti/kiusaaminen/>. Luettu: 6.9.2010.

Olweus, D. 1992. Kiusaaminen koulussa. Helsinki: Otava.

Oravainen, T. 2010. Kiusanhenki eristää toisen leikeistä. Keski-Pohjanmaa.

Rippikoulusuunnitelma 2001. Elämä – Usko – Rukous. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2001. Helsinki: Kirkkohallitus.

Salmivalli, C. 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Gaudeamus Kirja/Oy Yliopistokustannus.

Salmivalli, C. 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuorela, S. 2005. Haastattelumenetelmät. Teoksessa S. Ovaska, A. Aula, & P. Majaranta (toim.). Käytettävyystutkimuksen menetelmät. Tampereen yliopisto: Tietojenkäsittelytieteiden laitos, 37-52.

LIITTEET

Hei!

8.9.2010

Seuraavassa sinulle jokunen kysymys, joihin toivon sinun vastaavan. Käytä vastaamiseen reilusti aikaa ja mieti vastauksiasi, sillä tavalla molemmat hyödyimme niistä eniten. Ongelmissa ja epäselvyyksissä käänny rohkeasti minun puoleeni sähköpostilla tai vaikka tekstarilla.

Vastauksiasi käytän opinnäytetyössäni, mutta mitään henkilötietoja ei julkaista työssä tai muussa yhteydessä. Jos haluat lukea valmiin työni, voit ilmaista kiinnostuksesi, niin lähetän sinulle linkin, josta työ löytyy valmiina.

Toivotan intoa vastauksiin. Ole rehellinen ja avoin. Kiitos jo tässä vaiheessa!!

HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Nimi, ikä ja koulu.
2. Milloin kävit rippikoulun?
3. Kiusaaminen jaetaan usein kahteen alalajiin: henkiseen ja fyysiseen kiusaamiseen. Henkinen kiusaaminen on esim. haukkumista, nimittelyä, syrjintää, eristämistä, tavaroiden varastelua, omaisuuden tärvelemistä, uhkailua, kiristystä yms. Fyysinen kiusaaminen on fyysistä väkivaltaa, kuten tönimistä, potkimista, lyömistä, pahoinpitelyä.
Onko kokemasi kiusaaminen ollut henkistä, fyysistä vai kumpaakin? Kerro esimerkki.
4. Kauanko kiusaamista jatkui?
5. Miten kiusaaminen saatiin päättymään? Miten siihen puututtiin?
6. Kenelle olet kertonut kiusaamisesta? Miksi juuri heille?
7. Miten olet mielestäsi selvinnyt kiusaamisestasi? Miten olet käsitellyt asiaa ja kenen kanssa?
8. Millainen suhde sinulla on tällä hetkellä kiusaajiisi?

9. Rippikoulu kokoaa kerran vuodessa alueen samanikäiset nuoret yhteen. Miksi lähdit rippikouluun?
10. Millä mielellä lähdit rippikouluun?
11. Millaisia odotuksia sinulla oli rippikoulun alussa?
12. Arvelitko kohtaavasi kiusaamista rippikoulussa? Miksi/miksi et?
13. Jos arvelit, millaista ajattelit sen olevan?
14. Kiusattiinko sinua rippikoulussa? Jos kiusattiin, kerroitko siitä kenellekään? Miten tilanne ratkaistiin?
15. Ryhmäytymisellä tarkoitan sitä, miten ryhmä tutustuu toisiinsa tavatessaan ensimmäisiä kertoja. Tärkeää on, miten jokainen tulee huomatuksi ja pääsee osaksi ryhmää.
Miten ryhmäytyminen onnistui mielestäsi ryhmässänne? Perustele, kerro esimerkki.
16. Miten sinut mielestäsi otettiin mukaan rippikouluryhmääsi?
17. Miten koit uusiin ihmisiin tutustumisen?
18. Saitko uusia kavereita ryhmästänne?
19. Muistele oloasi ja tunnelmia rippikoulun lopulla. Kerro niistä.
20. Miten tunsit kouluun palaamisen rippikoulun jälkeisenä syksynä?
21. Auttoiko rippikoulu sinua kohtaamaan kiusaajasi tai käsittelemään kokemaa-si? Miten?
22. Tunnetko voivasi puhua kiusaamisesta jonkun aikuisen kanssa, jos tunnet tarvetta?
23. Haluatko kysyä/sanoa vielä jotain?

Suuret kiitokset!

Jenni Kallio

jenni.kallio@cou.fi

050-5116011

Hei!

28.9.2010

Ensinnäkin suuri kiitos, että osallistut opinnäytetyöhöni! Vastauksistasi on varmasti paljon apua.

Seuraavassa on joitakin kysymyksiä koskien koulukiusaamista ja rippikoulua. Voit kertoa kokemuksistasi ja periaatteista seurakunnan nuorisotyönohjaajan näkökulmasta. Työssäni en julkaise kyselyihin osallistuneiden nimiä tai henkilötietoja. Myöskään kyselyiden vastauksissa esiintyneet henkilötiedot peitetään tai muutetaan.

Epäselvyyksissä ja kysymyksissä voit kääntyä puoleeni sähköpostilla tai vaikka tekstarilla, vastailen kaikkiin kysymyksiin mielelläni. Suuri kiitos jo tässä vaiheessa ja kirjoittamisen riemua!

1. Kuka olet, mitä teet ja missä?
2. Miten tunnistat koulukiusaamisen, miten määrittelisit sen?
3. Millaisiin koulukiusaamistapauksiin olet joutunut työssäsi puuttumaan? Miten?
4. Oletko joutunut puuttumaan kiusaamiseen rippikoulussa?
  - miten?
  - mitä siitä seurasi?
5. Millaisia tavoitteita nuorilla on yleensä rippikoulun alussa?
6. Kuinka hyvin nämä tavoitteet ovat yleensä toteutuneet?
7. Kuinka usein arvioisit työntekijöiden tietävän koulukiusatun tulemisesta rippikouluun?
8. Miten työntekijänä kohtaat koulukiusatun rippikoulussa? Miten tilanteeseen pyritään valmistautumaan?
9. Otetaanko ennalta tiedossa olevat koulukiusaamistilanteet huomioon rippikouluryhmiä valittaessa? Miten? Mitä, jos tilanne tulee esille vasta myöhemmin?
10. Miten olet havainnut koulukiusattujen ryhmäytyvän rippikouluun?
11. Voiko työntekijä edistää ryhmäytymistä? Miten?

12. Käsittelettekö koulukiusaamista rippikoulussa? Miten?
13. Pyrittekö jollain tavalla rohkaisemaan nuoria puhumaan koulukiusaamisesta?
14. Haluatko kysyä tai sanoa vielä jotain? Vapaa sana!

Hei, nuori!

Opiskelen Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa yhteisöpedagogiksi ja teen opinnäytetyötä. Aiheenani on *Koulukiusattujen ryhmäytyminen rippikoulussa*. Opinnäytteeseen liittyen teen muutaman kyselyn nuorille, jotka ovat vastikään käyneet rippikoulun ja haluavat jakaa kokemuksiaan siitä. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti, eikä osallistujien nimiä tai muita henkilötietoja julkaista. Kysely tapahtuu sähköpostitse.

Toivoisin Sinua osallistumaan kyselyyn. Kysymykset liittyvät kokemuksiisi rippikoulusta ja koulukiusaamiseen. Mikäli olet kokenut koulukiusaamista, toivon sinun mainitsevan siitä, jotta voin ottaa sen huomioon kysymyksiä laatiessani. Muistutan vielä, että kaikki antamasi tiedot pysyvät salattuina ja käsitellään luottamuksellisesti.

Mikäli koet halua osallistua kyselyyn, pyydä allekirjoitus huoltajaltasi alle, kirjoita sähköpostiosoitteesi tähän lappuun ja jää odottamaan yhteydenottoani. Olen kovasti kiitollinen jokaisesta vastauksesta!

Jos sinulla on kysyttävää kyselystä tai haluat ottaa muuten yhteyttä, voit tehdä sen sähköpostiini. Osoitteeni on jenni.kallio@cou.fi.

Ystävällisin terveisin,
Jenni Kallio.

Tällä allekirjoituksella annan lapselleni luvan osallistua kyselyyn opinnäytetyötä varten.

Aika ja paikka

Allekirjoitus

_____

_____

Lapseni sähköpostiosoite: _____